

คุณจากของน้อย

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ความสุข.. ทุกคนอยากปรารถนาความสุข ความสุขของคนใด ถ้าคนเกิดมาแล้ว ความคิดของคนมันก็คิดของเขาไปแล้วแต่คนจะคิดไปปรารถนาไป ปรารถนามันไม่สมหวัง แต่ถ้าพอหันมาทางนี้ หันมาเรื่องศาสนา เห็นใหม่ เรื่องของศาสนา อย่างเช่นมาทำทาน กว่าจะมาได้ตั้งตั้งแต่ตี ๔ ตี ๕ กว่าจะทำอะไรเสร็จ

เขาว่าการทำงานเป็นการปฏิบัติธรรมใจ มันเป็นได้อยู่ เป็นได้โดยหยาบๆ ใจ การทำงานเป็นการปฏิบัติธรรม ตั้งใจทำงานแล้วเป็นธรรม คือสติมันเป็นธรรม ถ้ามีสติสัมปชัญญะ ทุกอย่างมันก็เป็นธรรมหมด เป็นธรรมหมายถึงมีสติสัมปชัญญะเราเป็นนั่นไป แต่มันแก้ได้โดยเป็นว่า มนุษย์โดยสมบูรณ์ใจ มนุษย์นี้โดยสมบูรณ์ การทำงานทำหน้าที่ การปฏิบัติตนเป็นคนดีก็เป็นคนดี เป็นคนดีแล้วสังกมก็ยกย่อง เป็นความสุขอย่างหนึ่ง

นี่ให้ทาน ถ้ามีศีลขึ้นมามันก็เริ่มขัดกับเขาแล้ว เริ่มขัดกับทางโลกแล้ว พอทางโลกไปมันเป็นอย่างนั้น ถึงว่าเวลาแบ่งมันต้องแบ่ง เวลาภาควิปฏิบัติออกไปทำงานก็ต้องไปเรื่องของโลกเขา แต่ย้อนกลับมาก็เป็นเรื่องของผู้ที่ปฏิบัติธรรม ถ้ามีศีลเข้ามามันศีลจากข้างนอก ศีลมันเป็นศีลธรรม ดา ศีล อริศีล ความสุขมันหาได้ด้วยทั่วไป มันไม่ใช่ความสุขมันจะสุขยอด มันต้องมีพื้นฐานขึ้นมาก่อนใจ

ทาน ศีล ภาวนา ถ้ามีทาน ศีล ภาวนา การตั้งใจของเรา เราทำทานนี้ก็แสนจะลำบากมากแล้ว การทำบุญกุศลนี้มันเป็นการตัดความตระหนี่ถี่เหนียวของตัวเอง แต่ก่อนทำฯ ได้ยาก แล้วเราดูคนที่เขาทำบุญกุศล เขาว่าใจใหญ่ๆ ใจ บางคนทำฯ มาก ทำจนเรามองว่ามันเป็นไปได้อย่างไร เขาทำได้อย่างนั้น

แต่หัวใจเราเล็กเกินไป ถ้าหัวใจเราเล็กเกินไป สิ่งวัตถุนั้นจะมีคุณค่ามากกว่าหัวใจเรา มันทับถมหัวใจเรา แต่ถ้าหัวใจเรามีอำนาจมากกว่า เราจะสละสิ่งนั้นได้ นี่ยกให้เห็นว่าความสุขมันเกิดขึ้นจากตรงนั้นไง เกิดขึ้นจากผู้ที่สละทานออกไป

การสละทานออกไป เห็นไหม ความตระหนี่ถี่เหนียวออกไป มันสละออกไปมันก็เท่ากับมันเป็นตัวสื่อ บุญกุศลมันเข้ามาพร้อมกัน อาจารย์บอกว่า “เหมือนกับเปิดประตู ถ้าแง้มประตูน้อย อากาศก็เข้าน้อย ถ้าแง้มประตูมาก อากาศก็เข้าได้มาก” แต่แง้มมากมันก็ออกไปได้มาก สิ่งทีออกไปได้มาก มันก็เข้ามาได้มาก นี่มันเป็นบุญกุศลระดับหนึ่ง เป็นความสุขของคนระดับหนึ่ง

ถ้ามีสติความปกติของใจ คนมีสติ เห็นไหม คนจะอยู่ที่ไหนแล้วแต่ เขาจะมีมหรสพ มีความรื่นเริงต่างๆ โลกเขาจะตื่นกระแสดังนั้นไป พวกนี้ไม่ตื่นไปกับเขาอะ มีสติมีอะไรมันจำกัดขอบเขตของตัว บางอย่างมันทำไม่ได้ รู้ว่าตัวเองทำไม่ได้ อย่างนั้นทำไม่ได้ เราก็ไม่ควรทำ มันก็จำกัด เห็นไหม ไม่ตื่นไปตามกระแสโลก ทุกอย่างมันต้องคิด

นี่มีสติขึ้นมา จิตมันปกติเข้ามา นี่มันหาได้ มันต้องมีพื้นฐานขึ้นมาเป็นขั้นๆ ขึ้นมา แล้วถึงจะทำความสงบของใจ ถ้าทำความสงบของใจขึ้นมา นี่ทาน สิด ภาวนา ใจมันควรแก่การงาน เขาจะปั่นโองปั่นไห เห็นไหม ดินเขาต้องซ้อมก่อน อันนี้ก็เหมือนกัน เรามาทำเรื่องนี้ เราซ้อมใจของเรามาก่อน ให้มีทาน มีสติแล้วก็มีภาวนา ถ้ามีภาวนา มันจะย้อนกลับมาที่เราระยะ

เรื่องของการภาวนาเป็นเรื่องของบุคคล เรื่องของคนๆ เดียว แต่เรื่องของทานเรื่องของอะไร มันยังเป็นเรื่องของหมู่คณะ เห็นไหม เราเป็นหัวหน้าทอดกฐินทอดผ้าป่า เราเป็นหัวหน้า เราชักขึ้นมาเป็นหมู่คณะ ถ้าบุญกุศลมันเกิดขึ้นไป ไปเกิดเป็นเทวดา เราก็เกิดเป็นหัวหน้ามีบริษัทบริวาร บริษัทบริวารให้ชักนำกันเข้ามา

แต่เวลาจะออกปฏิบัติเพื่อจะเอาตัวเอง พระพุทธเจ้าสอน “ให้ไปแบบนอแรด” หนึ่งเดียวไง ให้ไม่ไปเป็นคู่ ถ้าไปเป็นคู่มันจะเริ่มเบาลง ความเด็ดขาดความดิงามจะเริ่มเบาลง ถ้าไปแบบนอแรด ไปแบบนอแรด นอแรด แรดมีนอเดียว ไปแบบบุคคลคนเดียว ไปคนเดียวมันเหมือนออกไปแล้วมันไม่มีคู่คิด มันไม่มีอะไร มันว่าแห้ว ความว่าแห้วความผูกพันอันนั้นมันจะเริ่มย้อนกลับเข้ามาหาเรา

นี่เรื่องของบุคคล เรื่องการประพฤติปฏิบัติเป็นเรื่องของบุคคล เวลาไปไปเป็นของบุคคล ไป ในประวัติหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นสร้างบารมีมาเป็นคู่มา สร้างเป็นพุทธภูมิมา แล้วพอท่านมา ทำปฏิบัติจนสิ้นไป เห็นใหม่ คู่ครองของท่านมาหาคู่ คู่ครอง เห็นใหม่ ว่า “สร้างสมบารมีมา ด้วยกัน ทำไมมาตัดช่องน้อยแต่พอตัวหนีไปคนเดียว? ทำไมหนีไปคนเดียวล่ะ? ออกไปคนเดียว”

หลวงปู่มั่นบอกว่า “ให้อ่านที่ว่าท่านประพฤติปฏิบัติเป็นบุญกุศลนี้ ให้อธิษฐานให้อุโมทนาไป ให้อุโมนาว่าอันนี้เป็นบุญกุศล อันนี้เป็นความดี” เห็นใหม่ ถึงจะตัดช่องน้อยไป แต่พอตัว แต่มันเป็นการสร้างสมมา จิตทุกดวงต้องเป็นอย่างนั้น นิพพานไปแล้วอิมเต็ม แล้วอิมเต็มในจิตดวงนั้น ถึงว่าอิมเต็มในจิตดวงนั้น พอจิตดวงนั้นเป็นไปแล้ว ทุกดวงใจถึงเสมอกัน ทำได้หมดไป

มันถึงว่ามันเป็นพื้นฐานจากทานขึ้นไป นี่เป็นการชักนำ เป็นการหมู่คณะเป็นบริษัทบริวารกันขึ้นไป แต่ถึงสุดท้ายแล้วมันก็ต้องไปเป็นตรงนั้นหมด

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดได้องค์เดียว เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้ขึ้นมาแต่ละองค์ๆ พระพุทธเจ้ามีได้องค์เดียว คราวละหนึ่งองค์เท่านั้น หนึ่งเดียวเท่านั้น แล้วชักนำต่อไป บุญกุศลมันจะมาตรงนี้ มาตรงที่ว่าชักนำไป สามเณรราหุลเป็นบุตรก็เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาเหมือนกัน นี่เต็มเหมือนกันๆ สุดท้ายแล้วก็ไปเต็มที่ตรงนั้นเหมือนกัน เหมือนกับไปถึงจุดเป้าหมายแล้วไปเต็มตรงนั้นเหมือนกันหมดเลย แต่เวลาไปนี่เป็นเรื่องของบุคคลที่ต้องทำเอง

พระพุทธเจ้าบวชเณรราหุล ให้ใครเป็นคนสอน? ให้พระสารีบุตรเป็นคนสอน เห็นใหม่ ให้พระสารีบุตรบวชให้ แล้วให้พระสารีบุตรเป็นคนสอน สอนนั้นเป็นการกระทำของสามเณรราหุลต้องพยายามปฏิบัติขึ้นมา ปฏิบัติขึ้นมา ศึกษาเล่าเรียนมาได้เป็นเอตทัคคะในการศึกษา ในการค้นคว้า ในการต้องการ..

เข้าขึ้นมา “วันนี้จะได้ความรู้ขนาดไหน?” เขากำหนดกำหนดเลย “ขอให้เราได้ความรู้ขนาดเม็ดทรายเม็ดหินในมือนี้” นี่เป็นผู้ใคร่ครวญในการศึกษา มีใครศึกษา มีใครสอนวิชาการ อยากรู้ อยากเห็นไปหมดเลย นี่ทำเข้ามา พยายามศึกษาพยายามค้นคว้าของตัวเอง จนถึงที่สุดมันก็ไปถึงจุดที่ว่าอิมเต็มเหมือนกัน

การอึดเต็มเหมือนกัน มันถึงว่ามันต้องออกเหมือนนอแรด จะอึดเต็มได้มันต้องแสวงหา ก่อน มันเต็มไปได้ในหัวใจ หัวใจเรามันพระรุ้งพระรังเต็มไปได้ในหัวใจ หัวใจเรามันคิดของมัน ประสามันเอง มันวิตกพิจารณาของมันเป็นเอง มันคาดมันหมายของมันเอง

การคาดการหมายนี้เข้าถึงธรรมะไม่ได้ ธรรมะไม่ใช่การคาดการหมาย การปฏิบัติธรรมนี้ ต้องเข้าไปประสบการณ เป็นปัจเจกตั้งรู้จำเพาะตน เราทำซึ่งๆ หน้า เห็นกันซึ่งๆ หน้าเลย มันจะ เป็นว่าผู้อื่นทำแทนให้มันก็อาศัยกัน แล้วอารมณ์ความคิดนี้ก็ไม่ใช่เรา เราใช้อารมณ์ความคิดนี้ก็ ไม่ได้อีก ถึงต้องผ่านอารมณ์ผ่านความคิดนี้เข้าไป

อารมณ์นี้เป็นเพื่อนสองของใจ เวลาเราไม่คิด อารมณ์มันไม่มี เราปล่อยใจว่างๆ สบายๆ อารมณ์มันไม่มี แต่เวลาเราคิด อารมณ์มันเกิดขึ้น มันเพื่อนสอง แล้วเพื่อนสองถ้าคิดในทางผูก โกรธ คิดในทางวิตกพิจารณา มันจะขุ่นมัวให้ใจนี้ขึ้นมาๆ มากเลย ขึ้นมาให้ความเร้าร้อนในหัวใจ หนึ่ง

ถ้าคิดในคุณงามความดี คิดในบุญกุศล คิดสิ่งที่ว่ามันมีความสุข มันก็ได้ชั่วคราวช่วยยาม สิ่งที่เป็นคุณงามความดี มันเข้าไปแล้วมันได้ชั่วคราวช่วยยาม แต่สิ่งที่ว่าคิดแล้วมันบาดหมางใจ มันจะคิด ได้บ่อยๆ มากเลย ถึงว่าเริ่มต้นจากสะสางตรงนี้เข้าไป ต้องเริ่มสะสางตรงนี้เข้าไป

ถ้าไม่สะสางตรงนี้เข้าไป ความคิดของเรามันถึงว่าคิดแล้วมันไม่เป็นไปอย่างที่คิด เพราะ ความคิดนี้เกิดจากค้นหาความทะยานอยากหนึ่ง การคาดการหมายหนึ่ง ความคิดนี้แปรปรวนโดย ธรรมชาติของมันหนึ่ง สรรพสิ่งที่เราคิดนี้ ผลที่เป็นความคิดแล้วมันก็แปรปรวนโดยธรรมชาติของ มันอีกหนึ่ง

สิ่งที่แปรปรวนกับสิ่งที่แปรปรวนเป็นอนิจจังทั้งหมด มันหมุนไปไถ “สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่ง นั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา” มันจับต้องอะไรไม่ได้เลย มันเป็นไปตามสภาวะ ตามความเป็นจริงของมัน แต่สภาวะตามความเป็นจริงของมัน เราก็ใช้ความคิดตามไป เห็นไหม ว่าเรารู้เป็นตามความเป็นจริงของมัน ความจริงเป็นอย่างนั้น เรารู้เป็นอย่างนั้น..

เรารู้มันไปรู้ตามเขา มันรู้เหมือนโค เขาจูงไปเชือด เขาเอาเชือกผูกไว้แล้วก็จูงไปเชือด ไร่ คนจูงๆ ไปเชือด ไร่คนเดินตามก็เดินตามไป ไร่ธรรมะเราก็เหมือนกัน ถ้าไม่เป็นปัจจุบันธรรม ผู้ที่ จูงโคไปเชือดกับโคนั้นจะเข้าไปถึงตัวกันเอง แล้วสลัดกันตรงนั้นเป็นไปไม่ได้

การคาดการหมายนี้มันเป็นการจินตนาการของเรา มันถึงว่ามันเริ่มจากค้นหาความคิด ค้นหาคือความอยากออกจากพื้นที่ทุกซ์ ค้นหาคืออยากทำคุณงามความดี ว่าถึงนั้นเป็นความดีแล้ว เข้าว่าเป็นความดีแล้วก็จมอยู่ในความดีนั้น เห็นใหม่ คิดในดี

ธรรมะนี้ไม่คิดในดีและคิดในชั่ว มันข้ามพ้นดีและชั่วไปหมดเลย ดีก็ไม่ใช่ ชั่วก็ไม่ใช่ ดีก็คิด ชั่วก็คิด เพราะ! เพราะมันเป็นเวทนา สุขเวทนา ทุกขเวทนา เห็นใหม่ มันเป็นขั้นเหมือนกัน มันเป็นอารมณ์เหมือนกัน อารมณ์ซ้อนอารมณ์ แล้วละเอียดเข้ามาเป็นชั้นๆ เข้ามา

เราถึงว่าต้องพยายามทำความสงบพอใจพอสมควร ต้องทำความสงบใจเข้ามา สงบด้วยวิธีการใช้ความคิดไล่ต้อนเข้ามาก็ได้ สงบด้วยการทำความสงบของใจก็ได้ ทำความสงบของใจ ความพระรุ้งพระรังอันนั้นหมดไปหนึ่ง แล้วความคิดความอ่านมันจะเท่าทันใจ จะเท่าทันอารมณ์ ความคิดของตัวเอง

ปัญญาในศาสนาพุทธเรา พระพุทธเจ้าสอนว่า “ปัญญาคือการรอบรู้ในกองสังขาร” กองสังขารคือความคิด ความปรุง ความแต่ง เห็นใหม่ ความคิดที่เราคิดอยู่มันเป็นสังขาร มันปรุง มันแต่ง แล้วปัญญาในศาสนาปัญญาการรอบรู้ในกองสังขาร รอบรู้ในขั้น ๕ รอบรู้ในความคิดอีกชั้นหนึ่ง

การรอบรู้ในความคิดของตัวเองอีกชั้นหนึ่ง มันต้องใช้ความสงบของใจเข้ามา ความสงบของใจนั้นถึงกับเข้ามาตามความนี้ อันนี้ทัน อันนี้ทันขึ้นมากก็เป็นความสงบเข้ามา ก็ความสุขเกิดขึ้น

เวลาปฏิบัติธรรมกัน พวกเราชาวพุทธนี้บอกว่าเราทำไม่ได้ เราเป็นสิ่งที่สุดเอี่ยมสุดวาสนา ฉะนั้นเดี๋ยวนี้พระเจ้าสอนกัน ถึงสอนว่าให้มันต่ำลงมาๆ ใจ เป้าหมายต่ำลงมา พอเป้าหมายต่ำลงมา อธิษฐานบารมี บารมี ๑๐ ทัศของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า แล้วพยายามเข้าถึงเป้าหมาย ถึงเป้าหมายของศาสนาเรา เป้าหมายคือว่าดับทุกข์ทั้งหมด ถึงดับทุกข์ ถ้าทำได้ไม่ได้มันก็เป็นอำนาจวาสนาของเรา

ทำความสงบของใจ.. นักศึกษา นักเรียน เด็ก พอทำความสงบเข้ามา อ่านหนังสือก็เข้าใจง่าย เรียนหนังสือก็ดีขึ้น ปัญญา มันปลอดโปร่ง ผู้ที่ทำการทำงานมาเครียด เวลาทำความสงบเข้ามา

มันเป็นยา เป็นธรรมโอสถที่ชำระใจโดยธรรมชาติของมัน แต่เรามองข้ามตรงนั้นไป เวลาพูดถึงปฏิบัติธรรมก็ต้องว่าปฏิบัติธรรมเพื่อจะละกิเลส เพื่อจะละกิเลส..

มันละความพะรุงพะรังของใจมันก็เป็นความสุขส่วนหนึ่งแล้ว แล้วมันจะทำให้จิตนี้สดชื่นขึ้นมา เห็นใหม่ ผู้ที่ทำงานนะ จิตหายคลายเครียด ความสุขในใจเกิดขึ้น มันเป็นคุณไปทั้งหมดเลย แต่เวลากิเลสมันสอนใจ กิเลสมันเสี้ยม กิเลสมันทำมันขัดขวาง เราเป็นคนวาสนาน้อย เราไม่ชินกับปฏิบัติ เราทำไม่ได้.. มันปฏิเสธตั้งแต่หูกปากออกเลย ปฏิเสธสิ่งเริ่มต้นเลย พอปฏิเสธสิ่งเริ่มต้นคุณประโยชน์ที่จะได้มันเลยไม่ได้ขึ้นมา

แต่ถ้านี้ว่าเรานักปฏิบัติ การปฏิบัติของเรา เราจะรู้อย่างไรว่าเราไม่มีอำนาจ เราไม่มีวาสนา ถ้าเรามีอำนาจมีวาสนาเป้าหมายของเราคือต้องดับทุกข์ทั้งหมด เพราะมันเป็นเป้าหมายของศาสนา ถ้าเราไม่พูดอย่างนั้นแล้ว ศาสนาสอนสอนที่ไหนล่ะ?

มันไปลดคุณค่าไง เหมือนกับของที่มีคุณค่า ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์เต็มอย่างนี้ เราลด ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ เราต่างหากทำได้ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ๕๐ เปอร์เซ็นต์นั้นมันอยู่ที่อำนาจวาสนาของเรา

แต่ในศาสนา นี้คุณค่าของศาสนา ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ก็ต้องวางไว้ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ตามนั้นสิ ทำไมเราไปลดคุณค่าของศาสนา? นี่เอากิเลสไปลดได้อย่างไร? กิเลสขึ้นมา มันปฏิบัติก็ให้มันอยู่ในหัวใจของเรา ทำได้ขนาดไหนก็เป็นว่าอำนาจวาสนาของเราได้ขนาดนั้น ถ้าได้ถึงที่สุดแล้ว นั่นก็คือที่สุดที่ว่ามันเป็นไปได้

อันนี้กิเลสมันขัดขวางเรา เราถึงทำความสงบของเราเข้ามาแล้วพยายาม พยายามถ้าว่ามันจะเป็นสิ่งที่ดีงามขึ้นมา มันต้องค้นคว้าแล้วจับต้องได้ถึงจะเป็นวิปัสสนา สมถกรรมฐาน-วิปัสสนากรรมฐาน เราทำสมถกรรมฐานอยู่ ที่เขาสอนๆ กันอยู่ เห็นใหม่ รู้ทันนามรูป รู้ทันนามรูป.. อันนั้นเป็นสมณะทั้งหมด แต่ความเข้าใจ ความไม่รู้ของเขา ความเข้าใจว่าอันนั้นเป็นวิปัสสนาพร้อมกับสมณะ สมถกรรมฐานกับวิปัสสนากรรมฐานทำไปพร้อมกัน แต่ถ้าทำสมณะก่อนเขาว่าอันนี้เป็น การเสียเวลาเปล่า

รู้ทัน เราก็ดูใจ พอ “รู้เท่ารู้ทัน” เห็นไหม มันจะเกิด เราก็รู้ว่ามันจะเกิด รู้เท่ารู้ทัน รู้แจ้งแทงตลอด

นี่อยู่ที่การฝึกฝน อยู่ที่การหมั่นเพียรของเรา ทุกคนทำได้ เพราะมันเป็นอยู่ในหัวใจ มันเกิดดับที่ใจ จะยืน จะเดิน จะนั่ง จะนอน จะทำอะไรมันก็คิดได้ มันก็รู้สึกได้ใจของเรา เราควบคุมใจของเรา แล้วความสุขจะอยู่ที่นี้

ศาสนาเราสอนลงที่ใจ แต่ใจนี้มันอาศัยเกาะเกี่ยว ตัวมันเองแสดงตัวไม่ได้ ต้องอาศัยกายอาศัยวัตถุต่างๆ แล้วมันก็ไปเกาะข้างนอก ถ้าคนหยาบก็ไปมองแต่ข้างนอกนั่นเป็นที่พึ่ง แต่ถ้าคนฉลาดเข้ามา เพราะที่พึ่งนั้นหาจนครบบริบูรณ์ขนาดไหนมันก็ไม่ใช้ที่พึ่งจริง เพราะมันยังมีความทุกข์อยู่ เห็นไหม ร่นเข้ามาๆ จนถึงใจของเราได้ แต่ก็ต้องอาศัยสิ่งนั้น ไม่อย่างนั้นพระจะออกธุดงค์ทำไม ออกธุดงค์ไปก็เพื่อว่าให้มันแสดงตัวออกมา ให้กิเลสนี้มันแสดงตัวออกมา ออกธุดงค์ไปเพื่อเหมือนกับสิ่งที่มันเป็นยางเหนียวในหัวใจลากมันออกมา แล้วปทานมันๆ ถ้าอยู่กับที่ แล้วมันหมักหมม มันลากไม่ได้

ถึงต้องพยายามค้นคว้า ต้องพยายามนี้ เคนจกรรมว่าเหมือนกับหาทุกข์ แต่ไม่ใช่ซะ เขาว่าทุกข์นี้เป็นอริยสัจ ทุกข์นี้เป็นทุกข์ของใจ ถ้าเป็นทุกข์ของกายนะ คนที่ทุกข์มาก คนที่เป็นกรรมกรแบกหาม เขาทุกข์ยากมากเลย เขาก็เบื่อเขาก็รำคาญมาก ทำไมเขาไม่สละทุกข์ได้ล่ะ?

มันทุกข์ประกอบอาชีพการงาน ไม่ใช่ทุกข์ของใจ ทุกข์ข้างนอก ทุกข์ข้างนอกมันไม่เห็นทุกข์หรอก ทุกข์ของใจมันจะสะอึกเลย อึก.. พอจับทุกข์ของตัวเองได้ นี่ตัวของทุกข์ ทุกข์มันเกิดที่ใจ ใจเป็นประธาน ใจเป็นตัวใหญ่

ถึงว่าไอ้สิ่งที่ว่าทุกข์ภายนอก ทุกข์การทำมาหากิน ทุกข์ในการงานนั้น มันเป็นทุกข์เปลือกๆ มันไม่ใช่อริยสัจ อริยสัจมันทุกข์ของใจ วิตกกังวลนี่ก็ทุกข์ แต่เราจับวิตกกังวลเราไม่ได้ เราจับวิตกกังวล จับความเห็นของใจ จับตัวทุกข์นี้ได้แล้วสาวไป เกิดเพราะอะไร? เกิดเพราะสมุทัย ดับเพราะอะไร? ดับเพราะมรรค นิโรธ เห็นไหม อริยสัจมันจะหมุนไปรอบหนึ่งๆ ความเห็นของเรามันจะชำระกิเลสของเราเข้าไปได้

ชาวพุทธเรา การแสวงหาของพวกเรานะ สุขหาได้ทั่วไป อย่างที่ทำทานกันอยู่เนี่ย มาทำบุญกุศลเนี่ย อันนี้ก็เป็นชำระอย่างหนึ่ง มันจะสะสมมาที่ใจของเรา เราต้องเอาแต่เล็กแต่น้อย เก็บ

หอมรอมริบใจ ไม่ใช่ว่าจะไปคว้าเอาแต่ซุงท่อนใหญ่ๆ แยกเอาแต่ซุงท่อนใหญ่ ใครจะไปแยก
ไหว แต่ถ้าไม่เราสะสมขึ้นมาวันละเล็กวันละน้อย มันก็สะสมขึ้นไปได้

ถึงว่าจะเล็กจะน้อยจะมากจะอย่างไรนะ เราต้องสะสมของเราเข้าไป อย่างมองข้ามของ
เล็กน้อย หลวงปู่ฝั้นบอกไว้ว่า “ผมมันเข้าตาคน ซุงนี้ไม่เคยเข้าตาใครเลย ผมฟันเล็กๆ นี้เข้าตาคน
แล้วเจ็บมากเลย”

ธรรมวินัยก็เหมือนกัน เล็กๆ น้อยๆ ต้องสะสมไปๆ เพื่อเป็นบุญกุศลของเรา เพื่อเป็น
พื้นฐานของเรา อย่างมองข้ามความเล็กน้อย ความเล็กน้อยสะสมนั้นก็จะเป็นประโยชน์กับเรา
ทั้งนั้น เอวัง